

„Korupcijos samprata ir pasireiškimas Lietuvoje. Interesų konfliktai ir jų valdymas“

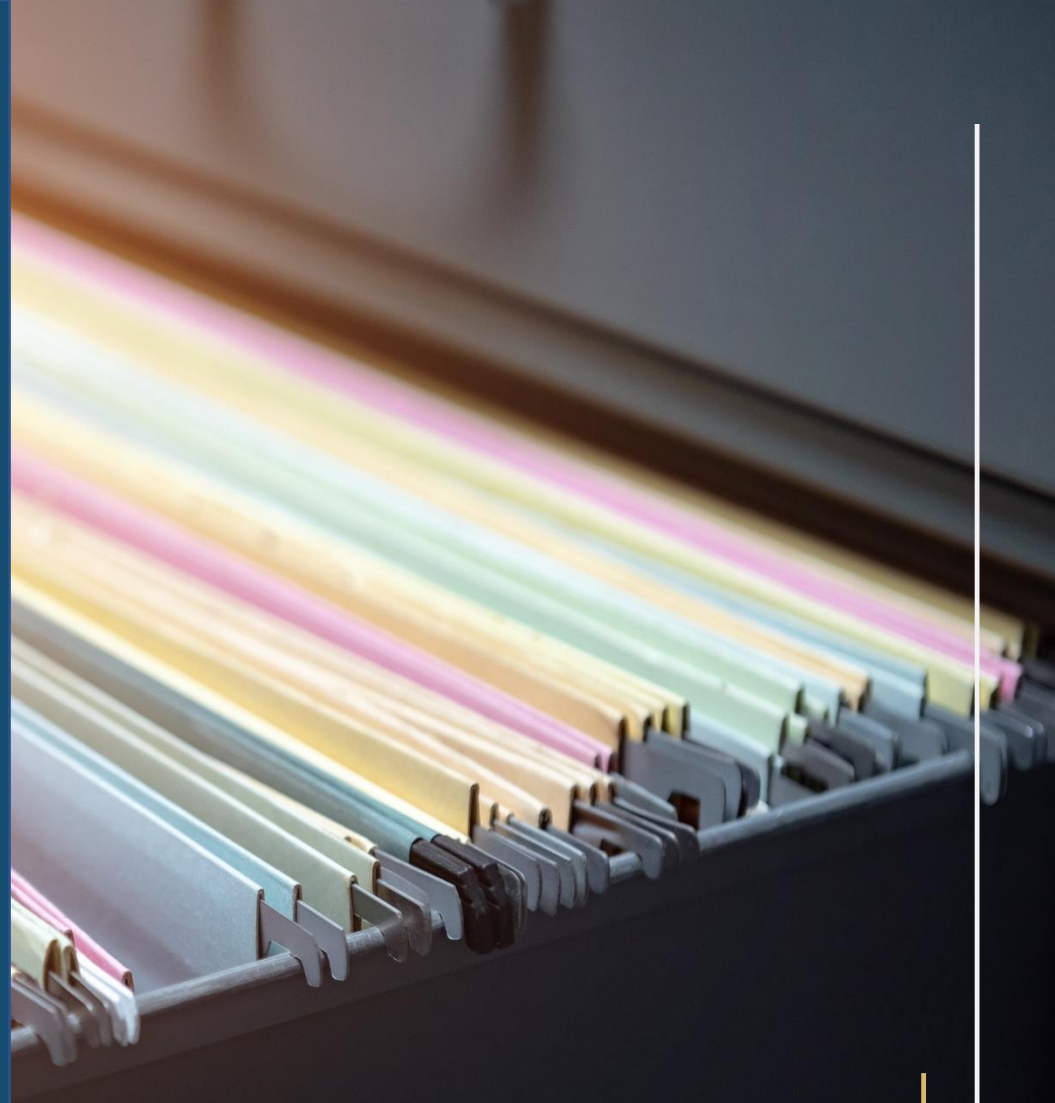
Antikorupcinio švietimo skyriaus

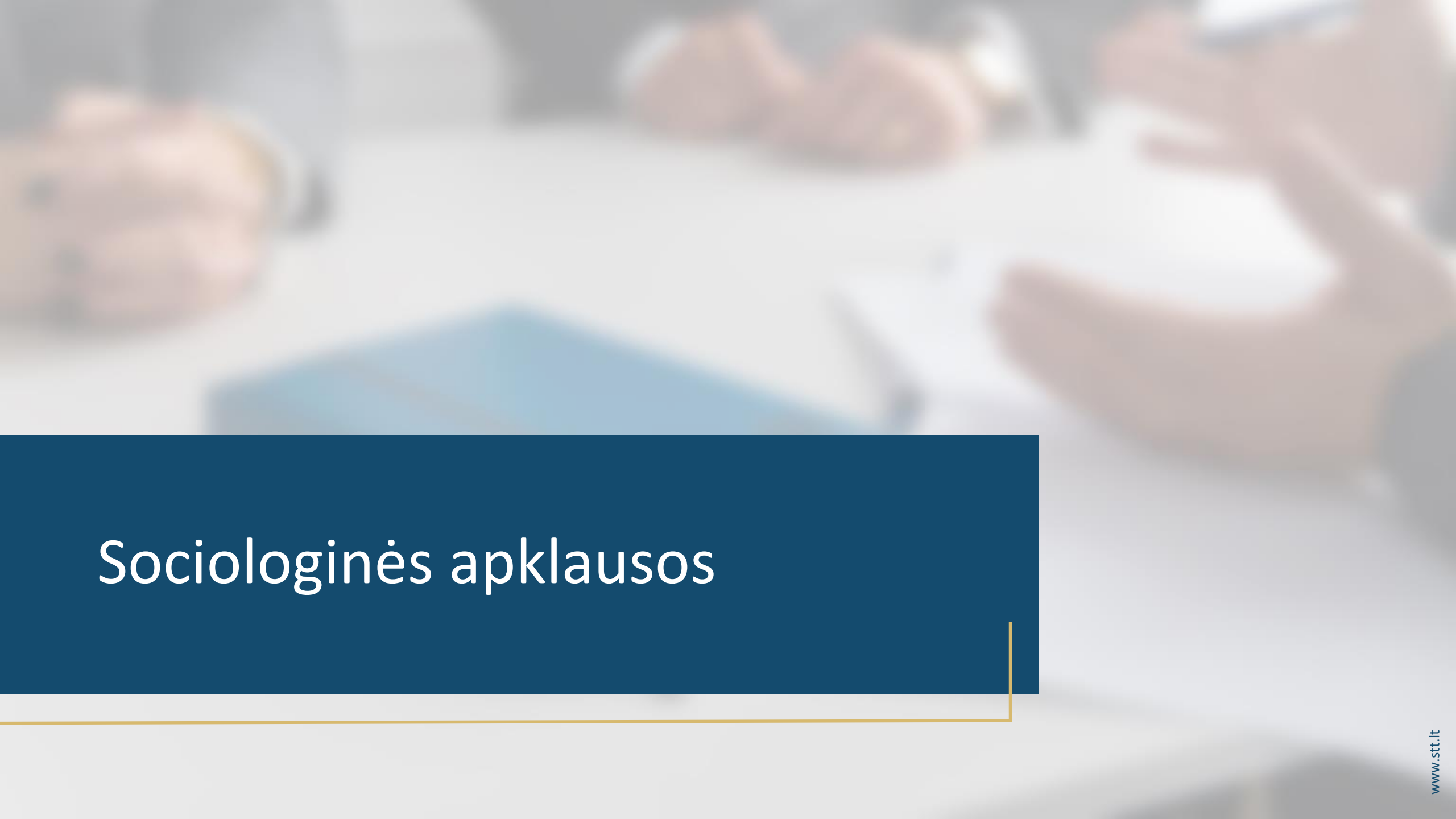
Vyriausioji specialistė Aira Gecevičiūtė

2023-09-12

Turinys

- Sociologinės apklausos
- Interesų konfliktai
- Praktinė dalis
- Naudingi šaltiniai

A blurred background image showing a group of people in a meeting or collaborative work environment. Some individuals are visible in the foreground, while others are in the background, creating a sense of depth and activity.

Sociologinės apklausos

„Lietuvos korupcijos žemėlapis“

Tyrimo pradžia –
2001 m.

Inicijuotas „Transparency
International“ Lietuvos
skyriaus, nuo 2011 m. –
koordinuojamas STT.

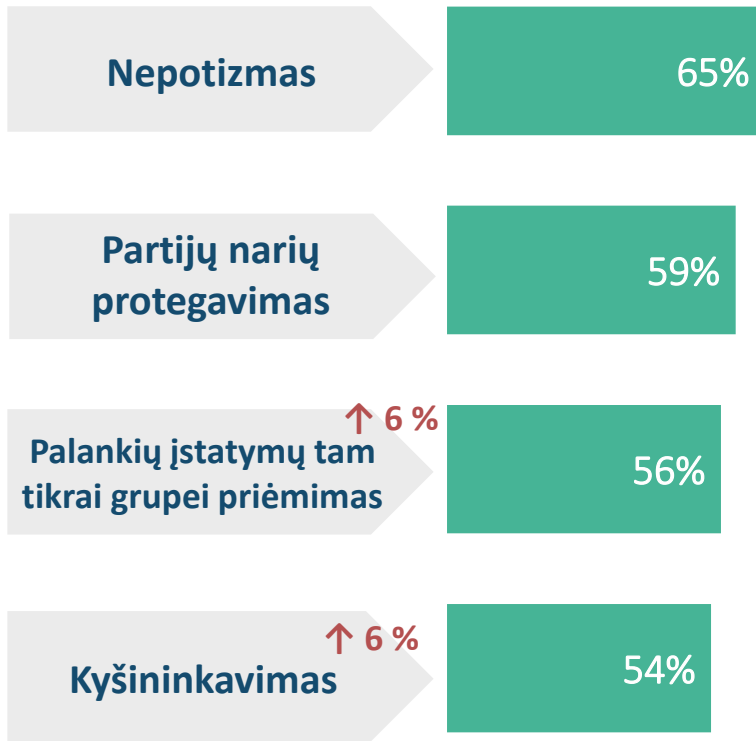
Tyrimo dalys: korupcijos
suvokimas, korupcinė
patirtis ir antikorupcinis
potencialas.

Tikslinės grupės:
gyventojai, įmonių
vadovai ir valstybės
tarnautojai.

Respondentų skaičius 2022 /
2023 m.:
1001 gyventojas,
500 įmonių vadovų,
740 valstybės tarnautojų.

Labiausiai paplitusios korupcijos formos

Gyventojų nuomonė

Įmonių vadovų nuomonė

Valstybės tarnautojų nuomonė

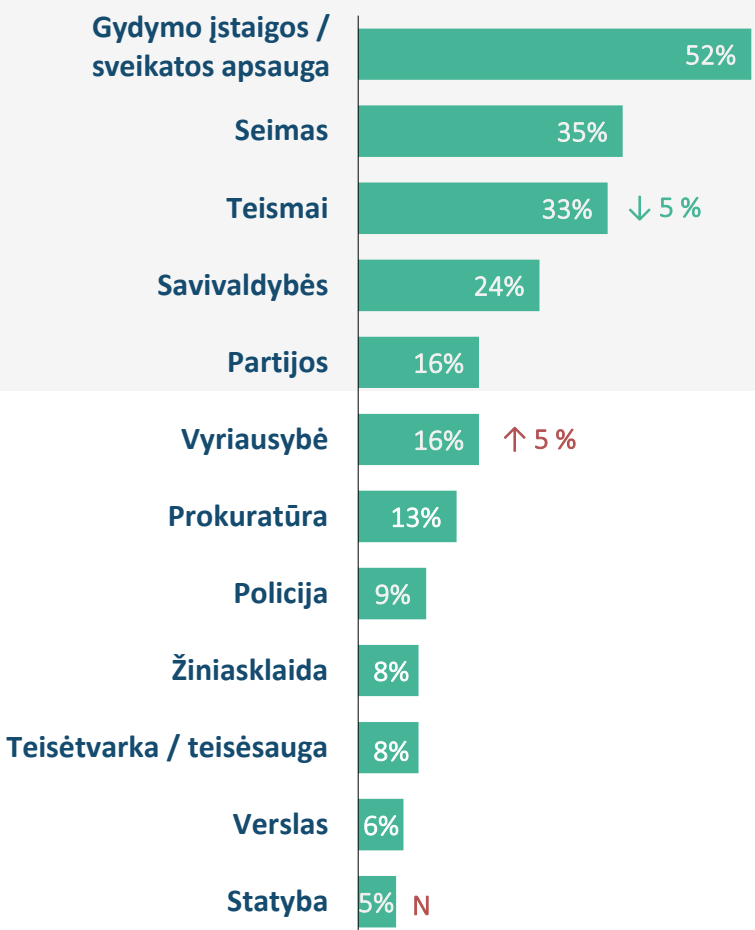

Korupcijos paplitimo institucijose vertinimas

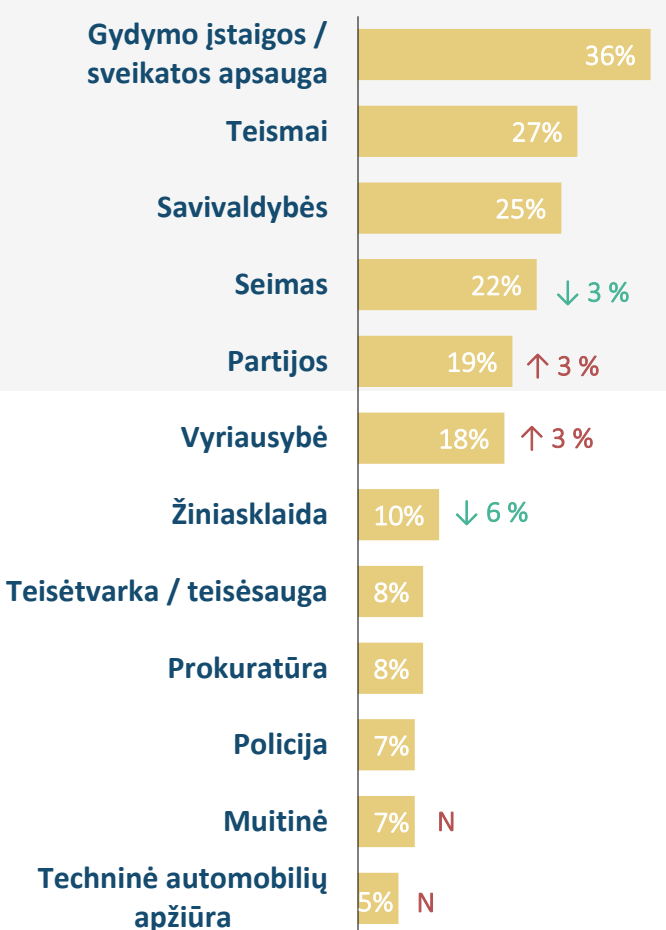
INSTITUCIJŲ / SRIČIŲ KORUMPUOTUMO VERTINIMAS

Jvardinkite 5 institucijas, kurios, jūsų nuomone, šiuo metu Lietuvoje yra labiausiai korumpuotos

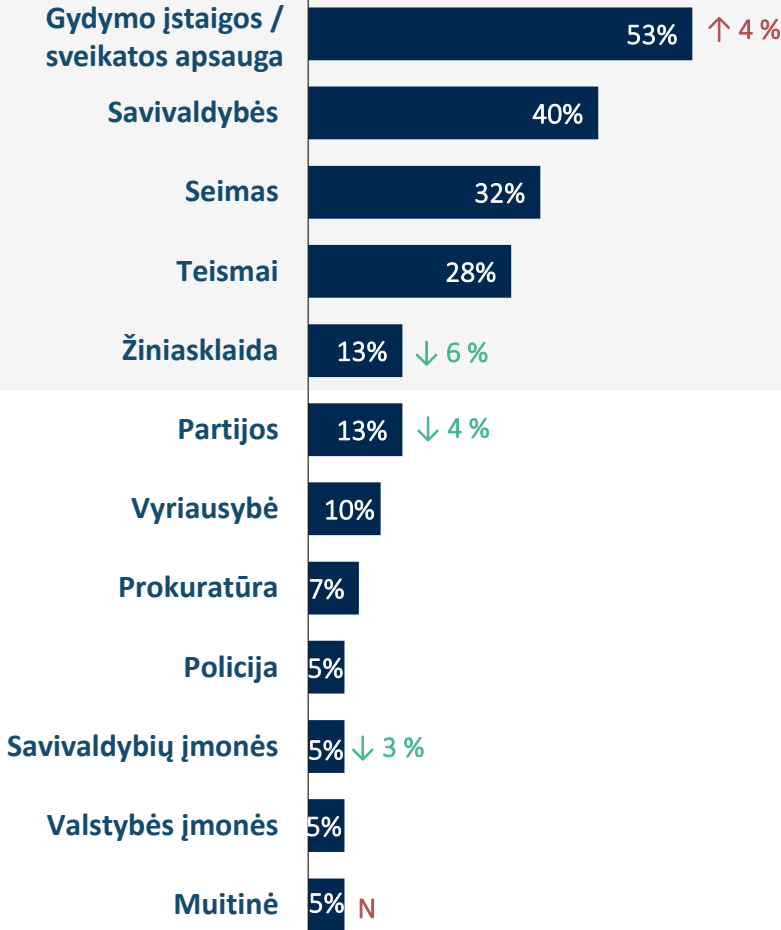
Gyventojų nuomonė

Įmonių vadovų nuomonė

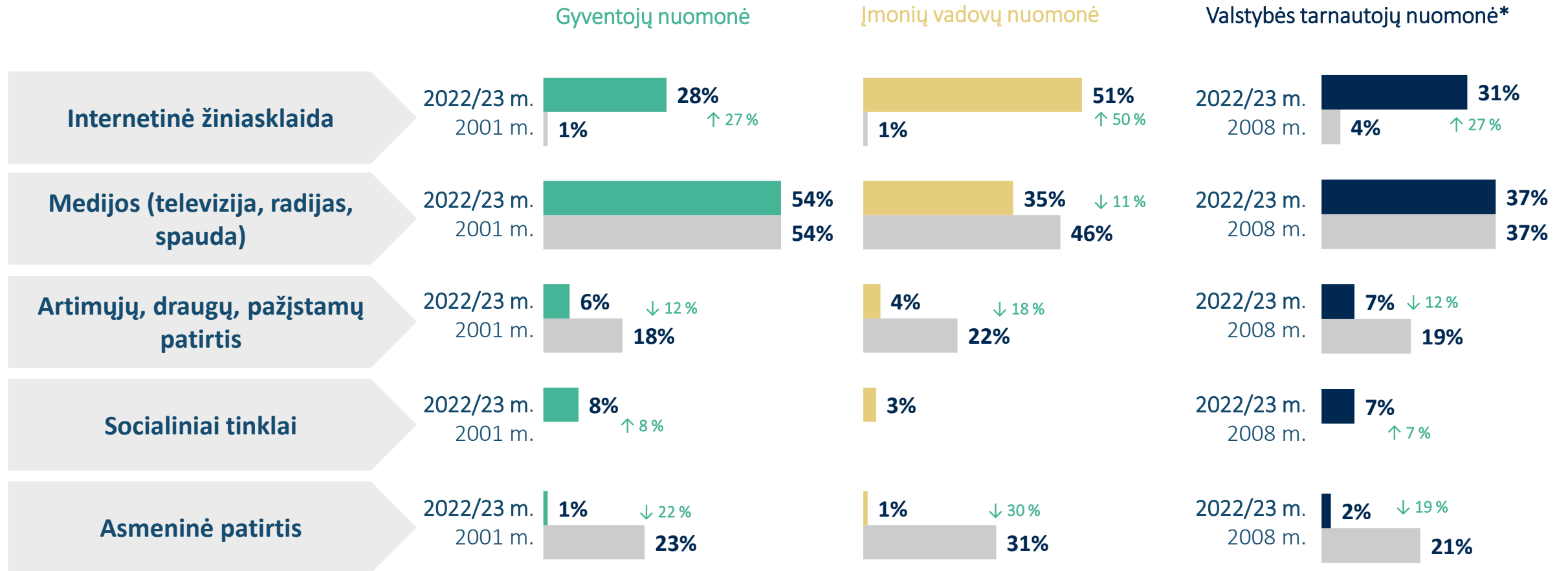

Valstybės tarnautojų nuomonė

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai lyginant su 2021 m.

Informacijos apie korupciją šaltiniai

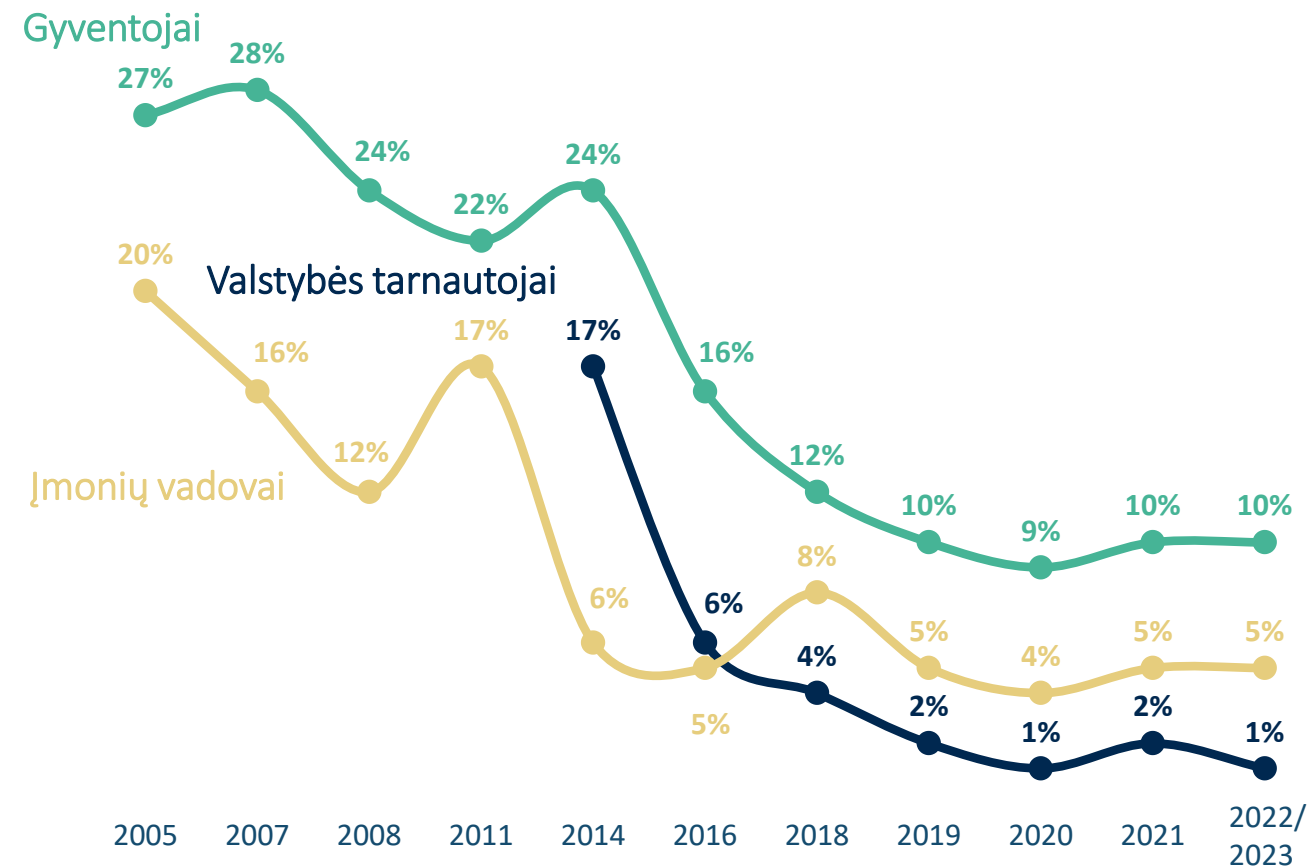

*Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2001 m. (gyventojų ir įmonių vadovų) ir 2008 m. (valstybės tarnautojų).

Korupcinė patirtis

Korupcijos patirtis

Per pastaruosius 12 mėn. teko duoti kyšį

Kyšininkavimo indeksai: TOP 3

Dažniausiai kyšių iš gyventojų *reikalavo*:
per 5 m. laikotarpį susidūrę su institucija respondentai

	2022/2023 m.	2021 m.	2020 m.	2016 m.	2011 m.
RESPUBLIKINĖS LIGONINĖS / KLINIKOS*	22 %	23 %	16 %	40 %	52 %
MIESTO, RAJONO LIGONINĖS*	18 %	22 %	15 %	36 %	47 %
NACIONALINĖ ŽEMĖS TARNYBA**	14 %	13 %	13 %	29 %	-

Dažniausiai kyšių iš verslo atstovų *reikalavo*:
per 5 m. laikotarpį susidūrę su institucija respondentai

	2022/2023 m.	2021 m.	2020 m.	2016 m.
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ SKYRIAI / KOMISIJOS**	9 %	7 %	6 %	-
SAVIVALDYBIŲ ADMINISTRACIJOS**	7 %	3 %	1 %	7 %
STATYBŲ SKYRIAI**	6 %	4 %	8 %	9 %

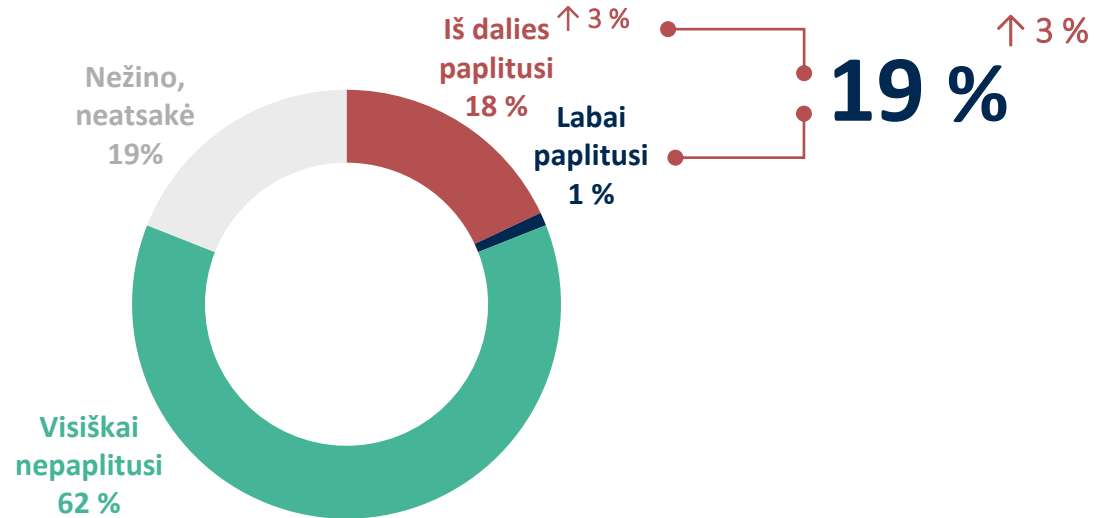
*Institucijose, kur reikalus per penkerius metus tvarkė bent 100 respondentų

**Institucijose, kur reikalus per penkerius metus tvarkė 30-99 respondentai

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai

Korupcijos paplitimas viešajame sektoriuje

Korupcijos paplitimas darbovietėje

Susidūrė su situacija, kai politikai:

Protegavo partijų narius įdarbinant

39 % ↑ 5 %

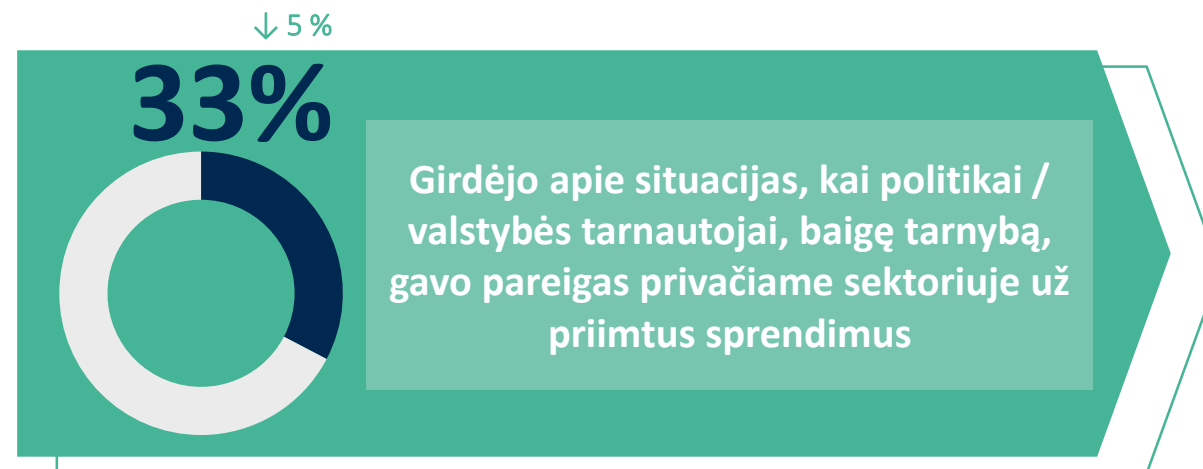
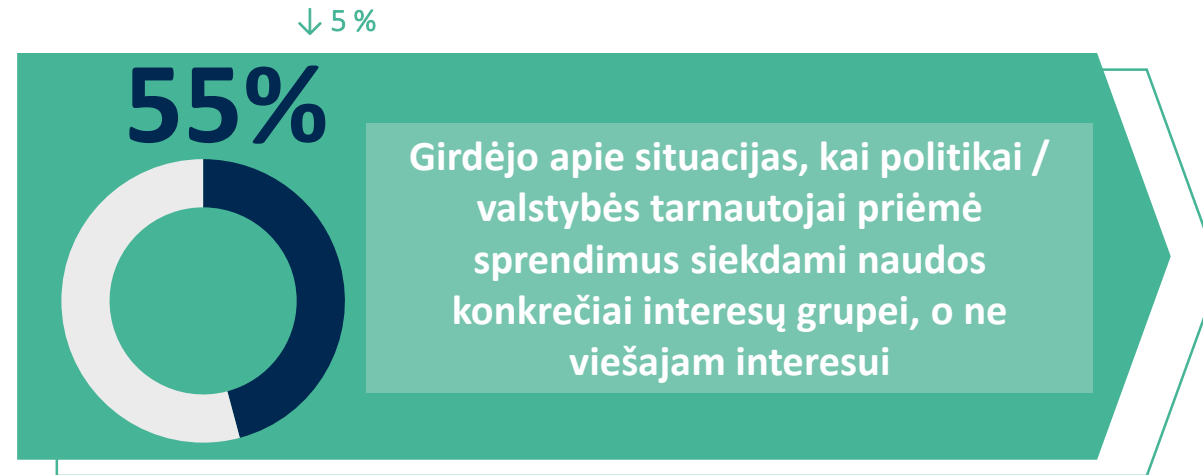
Darė spaudimą, kurio tikslas – privatūs interesai

10 % ↓ 7 %

Darė spaudimą, kurio tikslas – partijos interesai

8 % ↓ 6 %

Sprendimų priėmimas viešajame sektoriuje

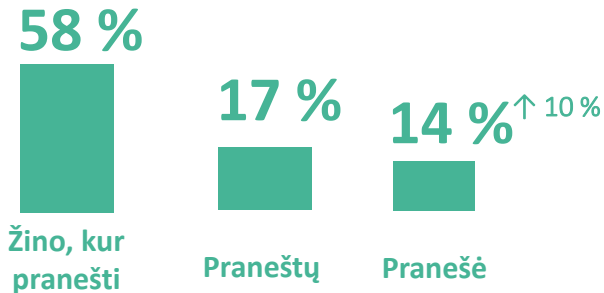
Tikslinė grupė: valstybės tarnautojai
Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2021 m.

Pranešimo apie korupciją potencialas

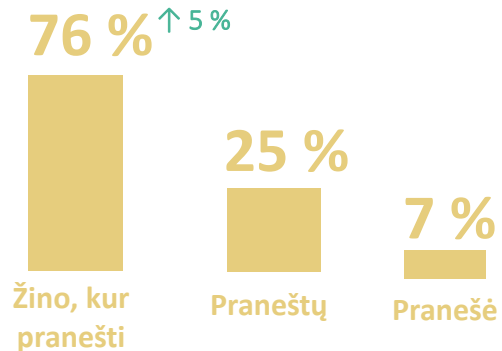
Pranešimas apie korupciją

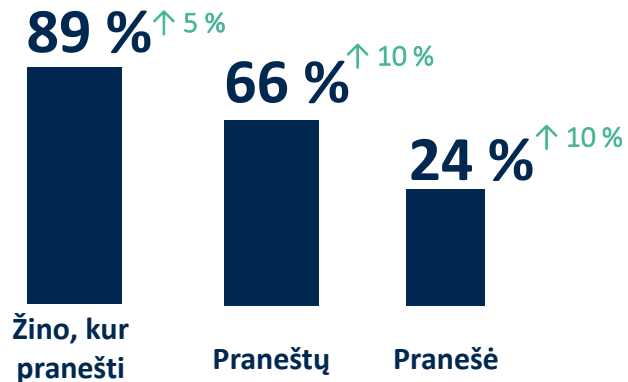
GYVENTOJAI

ĮMONIŲ VADOVAI

VALSTYBĖS TARNAUTOJAI

Nepranešimą pateisinančios priežastys

Prašau išsirinkti tris priežastis, kurios galėtų pateisinti nutylėjimą apie kyšio davimą ar paėmimą

Gyventojai

Įmonių vadovai

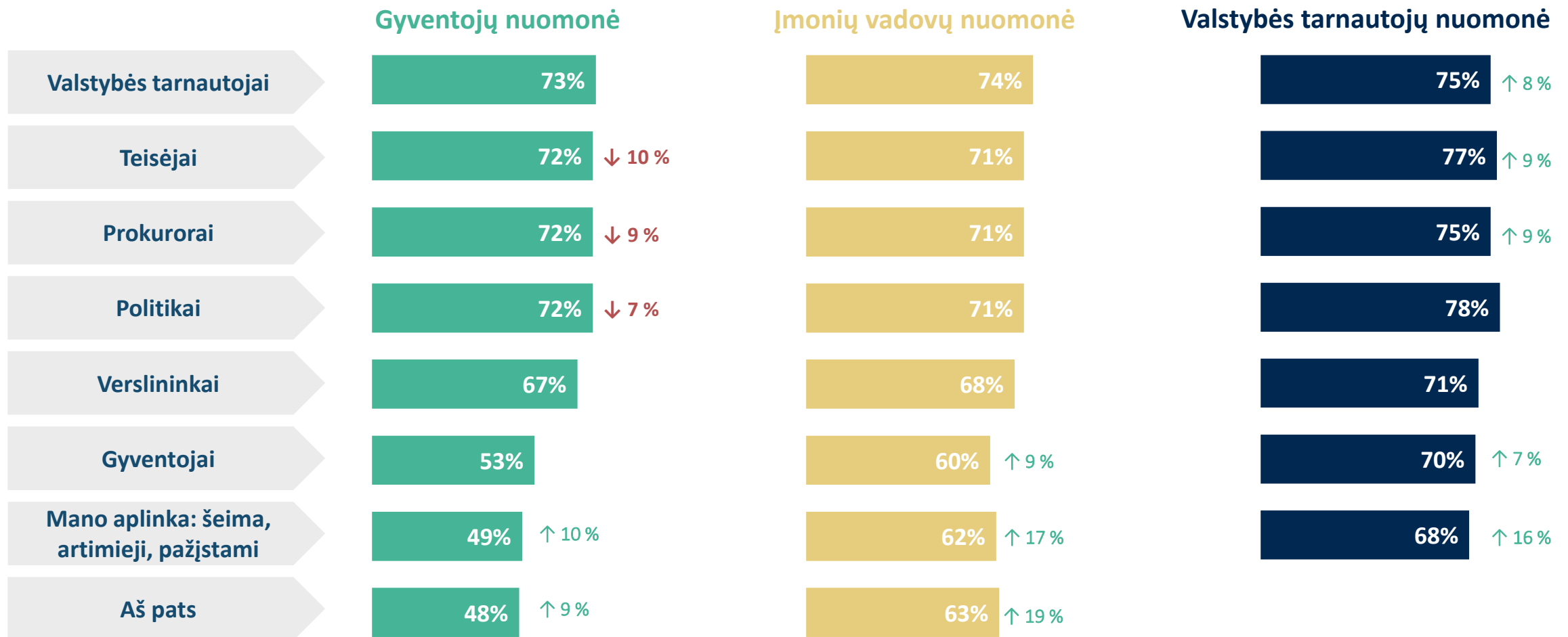
Valstybės tarnautojai

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2021 m.

Atsakomybė už korupcijos paplitimą Lietuvoje

Visuomenės grupių atsakomybės dėl Lietuvoje esančio korupcijos masto vertinimas
„Labai atsakingi“ ir „atsakingi“ suma

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2021 m.

A blurred background image showing several people in a meeting or collaborative work environment. They are gathered around a table, with some hands visible, suggesting active discussion or teamwork. The image is out of focus, emphasizing the text overlay.

Interesų konfliktai

Aktualios sąvokos

Interesų konfliktas – situacija, kai deklaruojantis asmuo, atlikdamas tarnybines pareigas ar vykdydamas tarnybinį pavedimą, turi priimti ar dalyvauti priimant sprendimą arba įvykdyti pavedimą, kurie susiję ir su jo privačiais interesais.

Viešieji interesai – visuomenės suinteresuotumas, kad deklaruojantys asmenys visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai.

Aktualios sąvokos

Su interesų konfliktais yra tiesiogiai susiję ir šie korupciniai reiškiniai:

- **nepotizmas** – savo šeimos narių, giminaičių, sugyventinių, partnerių globa ir protegavimas, naudojantis einamomis pareigomis, vardu ir galia;
- **klientelizmas** – galia grindžiami politiniai santykiai ir sprendimų priėmimo procedūros;
- **kronizmas** – draugų ir bičiulių protegavimas.

Nepotizmo atvejai gali būti:

a) Asmens kompetencijos ar gebėjimų stoka kompensuojama pažintimis ar protekcija.

Pvz. valstybinės įstaigos direktorius įdarbina savo dukrą teisės skyriaus vadove, nors ši neturi teisinio išsilavinimo. Arba, vyras, vadovaujantis kokios nors srities departamentui įdarbina ten savo žmoną, neturinčią jokios patirties ar išsilavinimo.

b) Asmens kompetencija ir patirtis atitinka poziciją, bet sprendimus dėl jo priėmimo atlieka su juo artimai susiję asmenys.

Pvz. meras neįdarbina talentingo savo sūnėno architekto, nes baiminasi, kad jų ryšys sukels įtarimų ir pakenks jo reputacijai arba meras įdarbina būtent savo dukterėčią ir nors ši yra talentinga bei išties yra geriausia kandidatė, labiausiai nusveria jos giminystės ryšys.

c) kai asmens kompetencija atitinka kvalifikaciją, sprendimus dėl jo priėmimo atlieka nesusijęs asmuo, bet šis asmuo kažkuo susijęs su trečiuoju asmeniu, kuris gali turėti įtakos sprendimui ir proteguoti būtent paskiriamą asmenį.

Tokioje situacijoje lengva kelti įtarimus, bet reikia jau ne tiesiog ryšių nurodymo (A pažįsta B, o B pažįsta C, todėl C kažkaip galėjo paveikti A paskyrimą), o per tuos ryšius ateinančios įtakos ar poveikio įrodymų (skambučiai, žinutės, susitikimai, atsidėkojimai, kyšiai etc.).

Galimas

Valstybės tarnyboje dirbantis asmuo turi privačių interesų, dėl kurių, eidamas tarnybines pareigas, ateityje neabejotinai turės priimti sprendimus ar dalyvauti juos priimant.

Realus

Valstybės tarnyboje dirbantis asmuo, tarnybinį klausimą, susijusį su turimais privačiais interesais, asmuo turi spręsti esamu metu – „čia ir dabar“.

Situacijų pavyzdžiai

Realus interesų konfliktas

Valstybės tarnautojas artimiausio atestacijos komisijos posėdžio metu būdamas vienas iš komisijos narių turės spręsti klausimą dėl savo sutuoktinio perkėlimo į aukštesnes pareigas.

Galimas interesų konfliktas

Savivaldybės tarnautojo brolis / sesuo vadovaudamas vienai privačiai įmonei ruošiasi teikti paraišką dalyvauti savivaldybės organizuojamame viešajame pirkime.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO): nors interesų konfliktas pats savaime dar nėra korupcija, ji neišvengiamai atsiranda ten, kur konfliktai tarp valstybės tarnautojų privačių interesų ir viešųjų pareigų sprendžiami netinkamai arba nesprendžiami apskritai.

Esant tokiai padėčiai visuomenė nustoja tikėti ir pasitikėti valdžia.

Situacijos pavyzdys

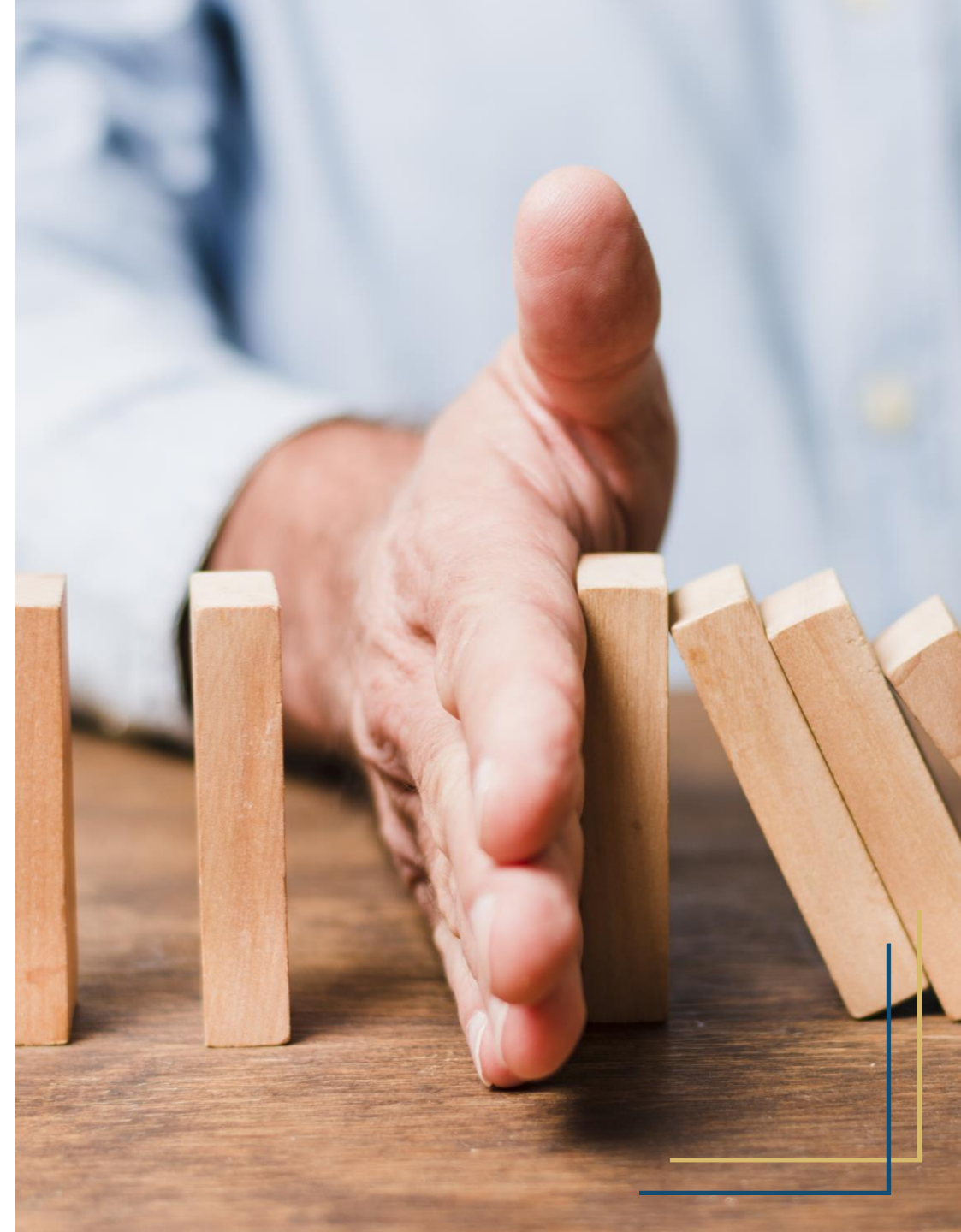
VšĮ skyriaus vadovas laikinai einantis direktoriaus pareigas pasirašė įsakymus, kuriais sau ir savo artimam asmeniui skyrė vienkartinės premijas ar išmokas. VTEK vertinimu, vadovo ir jo artimo asmens darbo santykiai įmonėje bei galimybė gauti atlygį pinigine išraiška yra laikytini jų privačiu interesu, dėl kurio jis, atlikdamas tarnybines pareigas, negali likti objektyvus ir nešališkas. Skyriaus vadovas, pažeisdamas VPIDVT įstatymą, sudarė sau ar jam artimam asmeniui palankesnes darbo sąlygas nei kitiems toje pačioje įstaigoje dirbantiems asmenims.

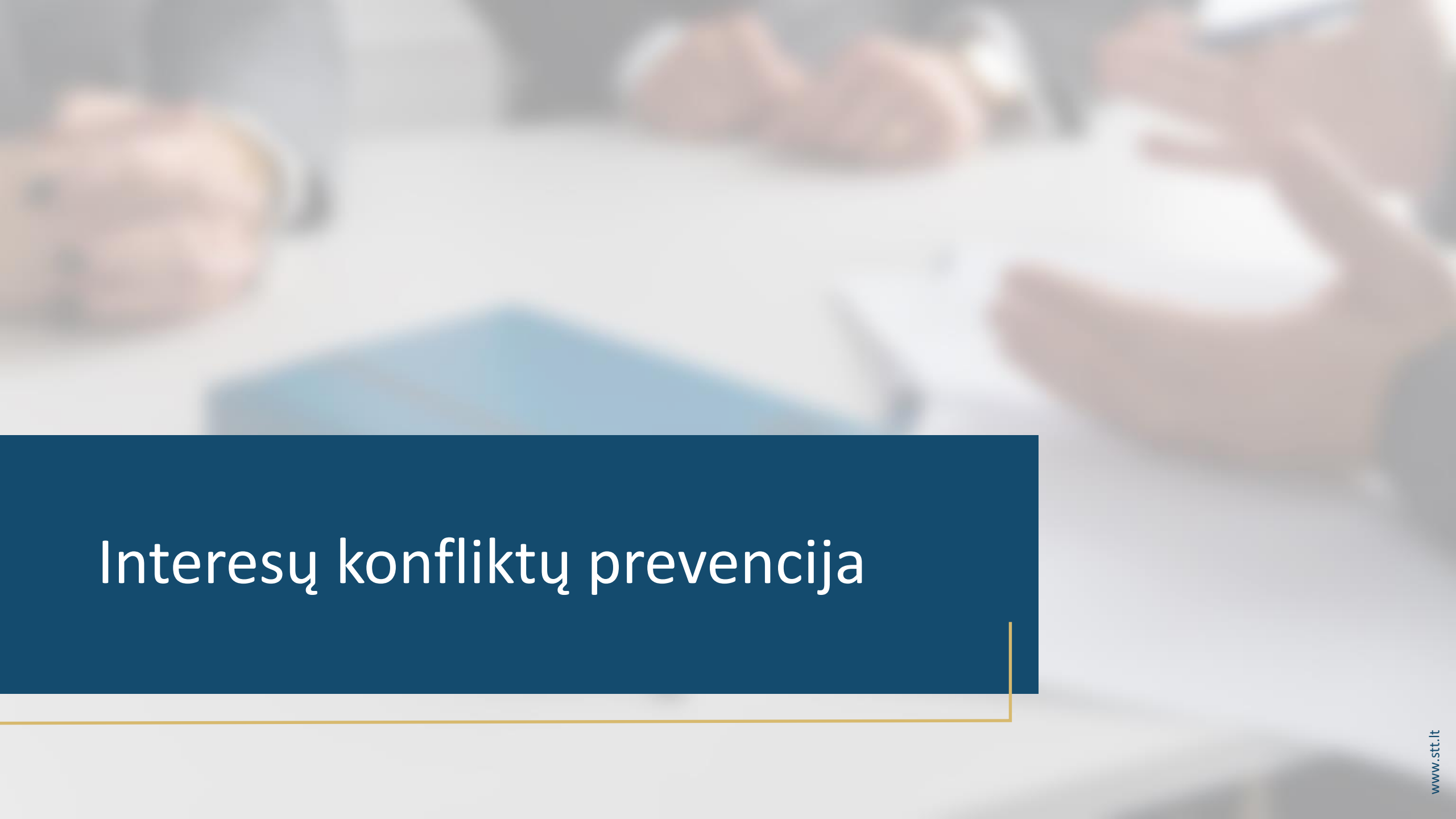
*VTEK nusprendė, kad VšĮ direktoriaus pareigas laikinai eidamas vieno iš skyrių vadovas pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimus vengti interesų konflikto, o jam kilus – nusišalinti.**

*VTEK 2020 m. vasario 12d. posėdis

Privačių interesų deklaravimo sistema veikia trimis lygmenimis:

1. **asmeniniu** (deklaruojančio asmens);
2. **instituciniu** (institucijų ar organizacijų vadovų, padalinių vadovų, institucijos kolektyvo);
3. **visuomeniniu** (žiniasklaidos priemonių, visuomeninių organizacijų ir visuomenės);

A blurred background image showing several people in a meeting or collaborative work environment. They are gathered around a table, with some hands visible, suggesting active discussion or teamwork. The image is out of focus, emphasizing the text overlay.

Interesų konfliktų prevencija

Kaip atpažinti interesų konfliktą?

- 1) Psichologinis diskomfortas sprendžiant tam tikrus klausimus;
- 2) Visuomenės nuomonė;
- 3) Sprendimas susijęs su:
 - ✓ Šeimos (giminės) ar nuosavu **verslu**;
 - ✓ Turimomis bendrovių ir įmonių **akcijomis** (dalimis, pajais);
 - ✓ **Profesine veikla**: darbu kitose įmonėse, įstaigose ir organizacijose, individualiu užimtumu (autorinėmis sutartimis);
 - ✓ **Naryste, ryšiais ir pareigomis** įmonėse, įstaigose ir organizacijose ar fonduose;
 - ✓ **Finansiniais ar moraliniais įsipareigojimais** (skola) kitiems asmenims, kitais civiliniais santykiais;
 - ✓ Gautomis (jiems suteiktomis) **dovanomis ir paslaugomis**;
 - ✓ Priešiškumu (**ginču ar konkurencija**) kitų asmenų ar grupių atžvilgiu;
 - ✓ Artimų (Jums svarbių) asmenų **darbu toje pačioje institucijoje**;
 - ✓ **Ketinimais**, susijusiais su **naujo darbo paieškomis**, derybomis su būsimuoju darbdaviu.

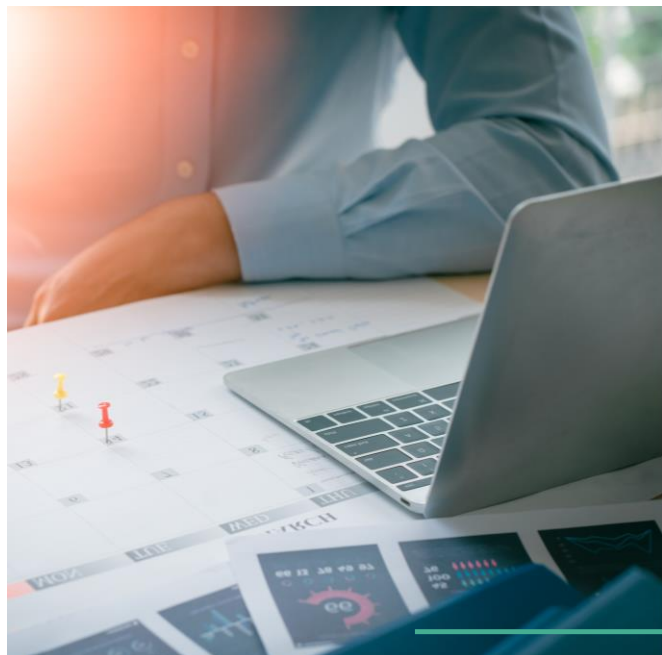

Vyriausioji
tarnybinės etikos
komisija

VTEK rekomenduoja nusišalinti nuo sprendimų rengimo, svarstymo ar priėmimo dėl institucijoje dirbančių artimųjų asmenų:

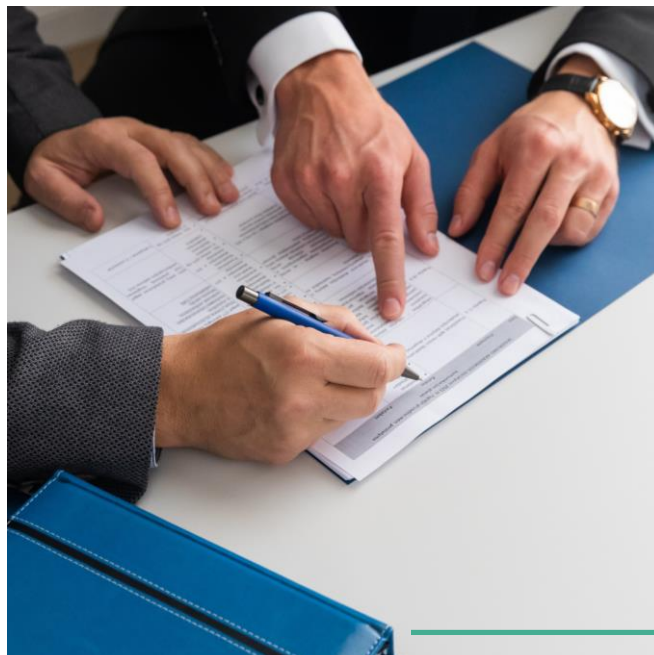
- priėmimo į darbą;
- perkėlimo į kitas pareigas;
- tarnybinių komandiruočių;
- kvalifikacijos kėlimo;
- atostogų;
- priedų, priemokų prie tarnybinio atlyginimo skyrimo;
- skatinimo tarnyboje;
- nuobaudų skyrimo;
- leidimų dirbti kitą darbą;
- tarnybinių pavedimų, susijusių su privačiais artimųjų asmenų interesais, atlikimo;
- kitų tarnybos klausimų, susijusių su privačiais artimųjų asmenų interesais, sprendimo.

Vadovų pareigos ir atsakomybė

Kontroliuoti deklaracijas

Atlikti nuolatinę darbuotojų privačių interesų deklaracijų turinio kontrolę;

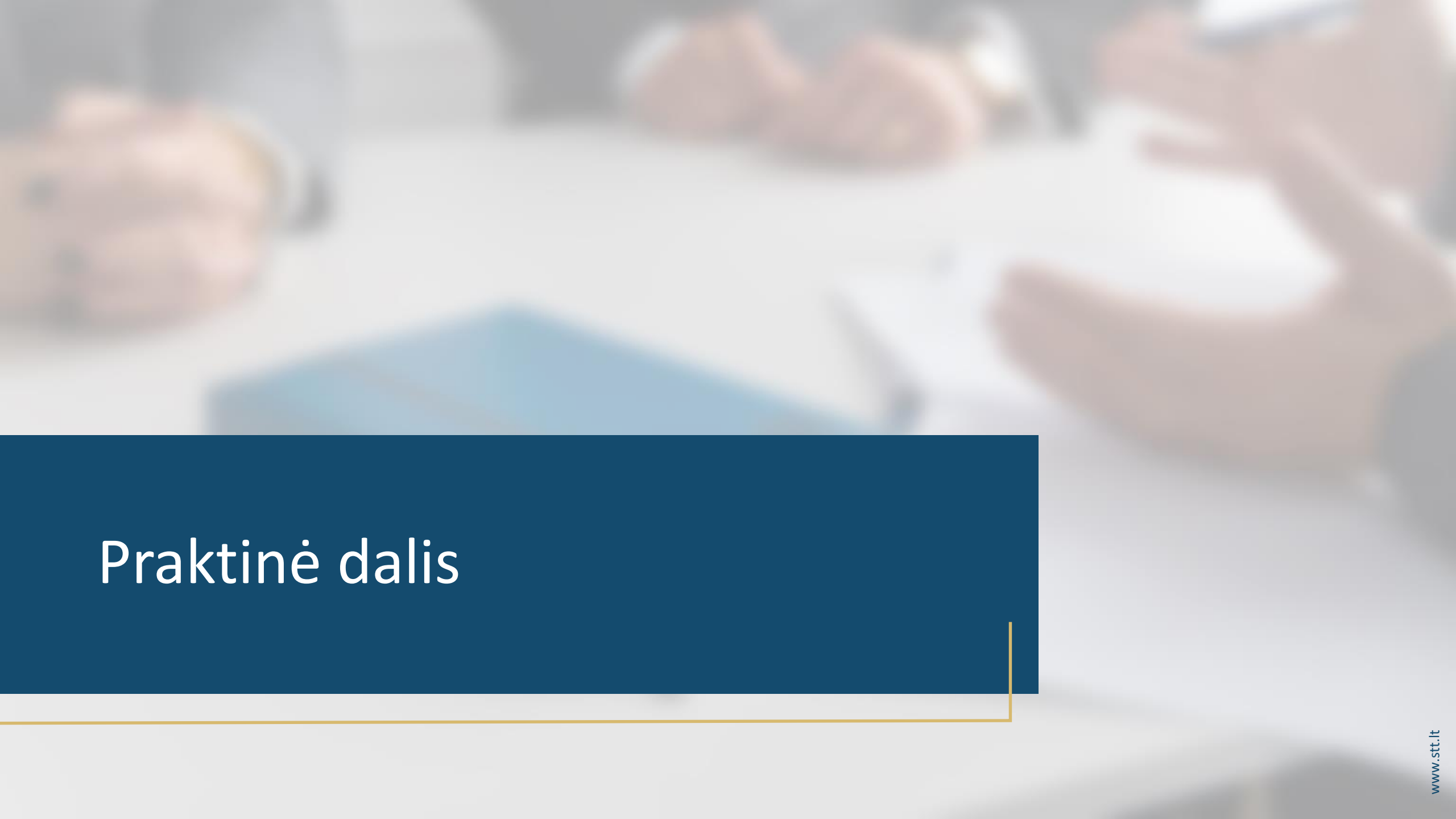
Spręsti dėl nušalinimo

Patenkinti pareikštą nusišalinimą, arba pačiam nušalinti asmenį;

Teikti rekomendacijas

Parengti ir teikti išankstines rašytines rekomendacijas, kaip darbuotojai privalo elgtis kiekvienu konkrečiu atveju.

A blurred background image showing a group of people in a meeting or collaborative work environment. They are gathered around a table, with some hands visible, suggesting active participation or discussion. The image is out of focus, emphasizing the text in the foreground.

Praktinė dalis

1. Užduotis

Pasirinkite, kuriose iš žemiau pateiktų situacijų gali būti įžvelgiamas privatus interesas keliantis interesų konfliktą:

1. Savivaldybės viešosios tvarkos tarnautojas gauna skundą dėl jo vaikystės draugo, su kuriuo nebebendrauja jau daug metų, padaryto viešosios tvarkos pažeidimo;

[Taip/**Ne**]

2. Ministerijos viešųjų pirkimų komisijos narys turi balsuoti dėl sutarties tarp jo atstovaujamos ministerijos ir bendrovės, kurios akcininke yra jo žmona, sudarymo;

[**Taip**/Ne]

3. Valstybės įmonės direktoriaus pavaduotojas sprendžia klausimą dėl paramos skyrimo paramos gavėjams, tarp kurių yra asmens gyvenančio kaimynystėje vadovaujama viešoji įstaiga;

[Taip/**Ne**]

4. Biudžetinės įstaigos vadovas turi atrinkti tinkamiausią kandidatą į jo vadovaujamos įstaigos laisvą darbo vietą, o tarp galimų kandidatų yra įtraukta jo marti.

[**Taip**/Ne]

2. Užduotis

- Nepotizmas pasireiškia sprendžiant „kasdienius“ tarnybos klausimus dėl priedų, priemonų skyrimo, komandiruočių ir pan.

[**Tiesa**/Melas]

- Nepotizmas pasireiškia tik tada, kai priimamas artimam asmeniui naudingas sprendimas.

[Tiesa/**Melas**]

- Nepotizmas pasireiškia tik tada, kai artimus asmenis sieja tiesioginis tarnybinis pavaldumas.

[Tiesa/**Melas**]

- Nepotizmas pasireiškia net kai sprendimo priėmimo procedūros „išskaidytos“ į daugelį etapų, o jį priimant dalyvauja ir nesuinteresuoti asmenys.

[**Tiesa**/Melas]

A blurred background image showing several people in a meeting or collaborative work environment. They are gathered around a table, with some hands visible as they interact with documents or devices. The image is out of focus, emphasizing the text overlay.

Naudingi šaltiniai

STT E. mokymo platforma

- Viešajam ir privačiam sektoriams bei visuomenei
- Pasiekama bet kur ir bet kada
- Aktualiausia informacija vienoje vietoje
- Išduodami sertifikatai liudijantys kvalifikacijos kėlimą
- Nemokama

Daugiau informacijos – emokymai.stt.lt

Statistika (2021 rugsėjis – 2023 rugsėjis)

41 089
vartotojų

59 740
sertifikatų

Mokymų temos:

- Korupcijos samprata,
- Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos,
- Interesų konfliktai,
- Dovanų politika,
- Pranešėjų apsauga,
- Viešieji pirkimai,
- Sveikatos apsauga,
- Savivalda,
- Tarptautinis papirkinėjimas,
- Foreign bribery (Tarptautinis papirkinėjimas, *anglų k.*),
- Privatus sektorius,
- Personalo patikimumo užtikrinimas,
- Nacionalinė antikorupcinė sistema,
- Korupcijos prevencija visuomenei.

STT antikorupcinio švietimo vaizdo paskaitos

Temos:

- *Įvadinė paskaita*
- *Dovanų politika*
- *Interesų konfliktai*
- *Viešieji pirkimai*
- *Pranešėjų apsauga*
- *Tarptautinis papirkinėjimas*
- *Sveikatos apsauga*

STT LAIDŲ CIKLAS

#1 ĮVADINĖ PASKAITA

2022 METAI

Paskaitas rasite STT „Youtube“ kanale: <https://www.youtube.com/@sttspecialiuutyrimutarnyb8123>

Išaiškinimai apie interesų derinimą viešajame sektoriuje

Informacija suskirstyta pagal Įstatymo straipsnius (kategorijas)

Pasirinkite kategoriją

Vyriausioji
tarnybinės etikos
komisija

Paieška
pagal
raktinius
žodžius

Apribojimai pasibaigus tarnybai (9)

Apribojimai sudaryti sandorius (1)

Artimas asmuo (17)

Atsakomybė už Įstatymo pažeidimą (2)

Atstovavimo ribojimai (6)

Buvusi darbovietė (1)

Darbo kelionės (1)

Deklaravimas (25)

Dovanos ir paslaugos (6)

Interesų konfliktas (38)

kitas asmuo (1)

Kitas darbas (2)

Nesinaudoti pareigomis asmeninei naudai gauti (3)

Nesinaudoti valstybės turtu ne tarnybinei veiklai (2)

Nesinaudoti viešai neskelbiama tarnybine informacija ne tarnybinei veiklai (1)

Papildoma veikla (6)

Pareiga nusišalinti (3)

Prevencinė veikla įstaigose (2)

Privatūs interesai (10)

Sandoriai (1)

Tarnybinės komandiruotės (1)

Tiesioginis pavaldumas (4)

Tyrimai (2)

Vadovai ir pavaldiniai (5)

Viešieji pirkimai (3)

Įstatymo priežiūra ir kontrolė (8)

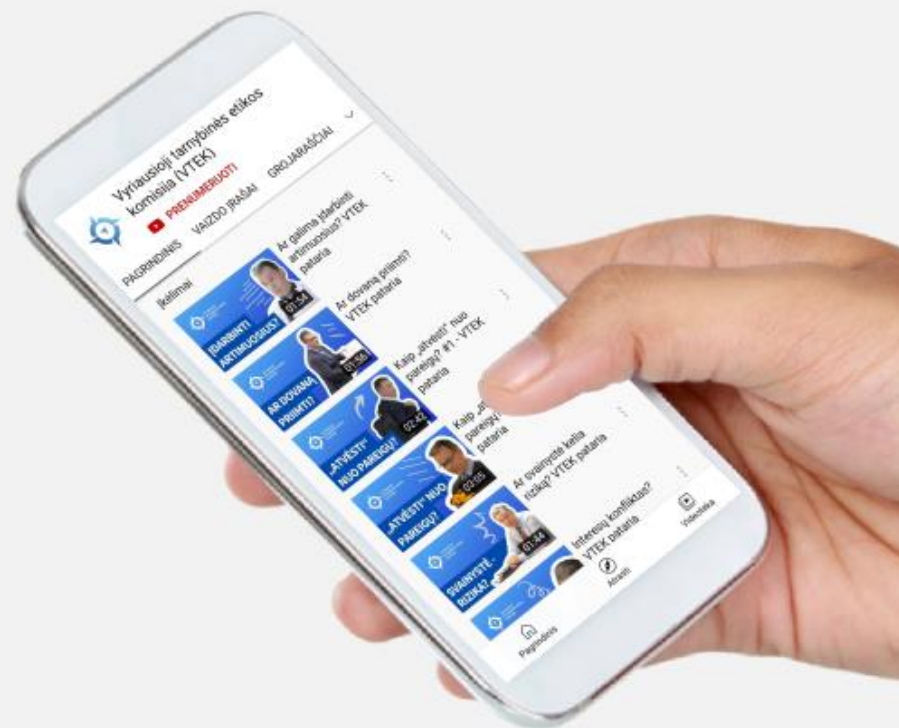
Išsamiau: <https://www.prevencijavtek.lt/>

Norite išvengti interesų konflikto?

Pamatykite dažniausias problemas

Apie 80 proc. VTEK teikiamų rekomendacijų ir atliekamų tyrimų yra susiję su interesų konfliktu. Pamatykite, ar galima priimti dovaną arba savo vadovaujamoje įstaigoje įdarbinti artimuosius, kokią riziką kelia svainystė, kaip tinkamai „atvėsti“ nuo pareigų ir kt.

Išsamiau →

Taip pat: VTEK 2021-12-10 sprendimas „Dėl Rekomendacijų dėl Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo laikymosi kontrolės ir priežiūros patvirtinimo“.

Kaip pranešti apie korupciją?

Atvykti į **STT**
atstovybę

Skambinti
(8 5) 266 3333

Atsisiųsti
programėlę
„**Pranešk STT**“

Rašyti el. paštu
pranesk@stt.lt

Pranešti
internetinėje
svetainėje
www.stt.lt

Skaidrumas – kai elgiamės teisingai, net tuomet kai nieks nemato.

C.S. Lewis

Aira Gecevičiūtė

Vyriausioji specialistė

Antikorupcinio švietimo skyrius

El. paštas: aira.geceviciute@stt.lt

Tel. nr. 8 (706) 63 410

